

'Aandacht voor digitale output archeologie'

Permanente aandacht is nodig voor het conserveren van de digitale output van het archeologisch onderzoek. Die aanbeveling, die heel direct raakt aan de doelstellingen van DANS, was een van de zeventien die de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) op 12 april presenteerde in een verkenning van de toekomst van de Nederlandse archeologie.

De afgelopen tien jaar is door het verdrag van Malta een nieuwe situatie ontstaan in de Nederlandse archeologie. Een nieuwe, grote groep van archeologen heeft werk gevonden in de archeologische monumentenzorg (Malta-archeologie). Gemeenten en projectontwikkelaars die bouwzaamheden uitvoeren waarbij ingrepen in de bodem nodig zijn, moeten zorgdragen voor adequaat archeologisch onderzoek. Hoewel zij zich bewust zijn van de cultuurhistorische waarde van ons bodemarchief, zullen ze toch proberen de kosten zo veel mogelijk te drukken. Malta-onderzoek vindt plaats via aanbestedingen met onderlinge concurrentie tussen de verschillende commerciële archeologische bedrijven en onder strikte tijds- en budgettaire regie. De kwaliteit van het onderzoek voldoet in de ogen van de academische archeologen echter niet altijd aan de verwachtingen die zij daarvan hebben.

Tegelijkertijd kampen de universiteiten de laatste jaren met teruglopende formatieruimte en toenemende studentenaantallen. Kennis en ervaring van de afgestudeerden zijn daardoor minder dan de nieuwe werkgevers verwachten. Ook het onderzoek aan de universiteiten komt steeds meer onder druk te staan. Juist daar moeten de vele losse waarnemingen van Malta-onderzoek worden vertaald naar een samenhangend beeld over ons verleden. Oogst van Malta onderzoek is door de beperkte kwaliteit en beschikbaarheid echt moeilijk en kan, zeker als de

PROJECTGROEP ARCHEOLOGIE BETUWELIJN (RACM/ NS RALUINFRABEHEER) Een grote groep archeologen heeft werk gevonden in de commerciële archeologie, zoals hier voor de aanleg van de Betuwelijn.

tijdelijke financiering van NWO geen structureel vervolg krijgt, maar zeer beperkt worden uitgevoerd. Terwijl die actuele kennis van ons verleden, zoals vastgelegd in de Nationale onderzoeksagenda, essentieel is voor de bedrijven bij de waardering en selectie van bedreigde vindplaatsen.

Intensieve samenwerking ligt dus voor de hand om uit deze vicieuze cirkel te raken. Toch vliegen de verwijten over en weer. Het lijkt erop dat de Nederlandse archeologie door Malta uit het lood is komen te staan. Mogelijk kunnen de aanbevelingen van de KNAW haar helpen rechtzetten. De resultaten van Malta zijn, juist vanwege het streven naar lage kosten, veelal al integraal of zelfs uitsluitend in digitale vorm vastge-

legd. De digitale gegevens vragen weliswaar om een specifieke aanpak om de leesbaarheid duurzaam te kunnen garanderen, maar maken tegelijkertijd de beschikbaarstelling via repositories als EASY veel eenvoudiger. Wetenschappers krijgen direct

en eenvoudig toegang tot de Malta-output. Het onlangs door NWO gehonoreerde eDNA II-project sluit daarbij naadloos aan: alle Malta-rapporten van de afgelopen tien jaar worden de komende twee jaar digitaal ontsloten. (Milco Wansleeben)

DRIVER: aanzet tot Europese onderzoek-infrastructuur

'Goed voorbeeld doet goed volgen'. Dit gezegde is zeker van toepassing op het Europese DRIVER project (Digital Repository Infrastructure Vision for European Research). Het voorbeeld is ons eigen Nederlandse DARE systeem dat gratis toegang geeft tot wetenschappelijke onderzoeksoutput en inmiddels permanent is ondergebracht bij de KNAW. Het DRIVER project, gestart op 1 juni 2006 met een looptijd van anderhalf jaar, maakt deel uit van het zesde EU kaderprogramma en wordt uitgevoerd door tien organisaties uit verschillende Europese landen. Nederland wordt vertegenwoordigd door de stichting SURF.

DRIVER heeft vijf doelen geformuleerd. Op de eerste plaats wordt getracht bestaande collecties met wetenschappelijke data (ook wel repositories genoemd) uit Nederland, Engeland, Duitsland, Frankrijk en België in een netwerk met elkaar te verbinden. Uiteraard bestaat de Nederlandse inbreng uit het DARE systeem. Op de tweede plaats beoogt DRIVER nieuwe diensten te ontwikkelen die gebruik maken van de data in de gedistribueerde repositories. Getracht wordt bijvoorbeeld de verschillende beschrijfsformaten te integreren in een zogenaamd metadata-register. Dit register kan bijdragen aan een betere toegang tot de verschillende repositories. Ten derde wil DRIVER user services ontwikkelen. Zo wordt bijvoorbeeld onderzocht of specifieke wensen van een gebruiker

van het DRIVER systeem kunnen worden ondergebracht in een profiel, zodat automatisch relevante gegevens uit de DRIVER repositories kunnen worden aangeboden aan deze gebruiker. Als vierde doel heeft het DRIVER project, het implementeren van een aantal relevante internationale standaarden, bijvoorbeeld op het gebied van *persistent identifiers*. Ten slotte wil DRIVER een toekomstige uitbreiding en structurele inbedding in de wetenschappelijke wereld voorberei-

Data infrastructuur en het Europees Kaderprogramma

(vervolg van pagina 1)

Stuk voor stuk zijn het voorstellen voor miljoenenprojecten, met tien of meer partners uit evenzoveel landen. Het schrijven van een dergelijk voorstel is een project op zich. Budgetten kloppend krijgen of de beoogde impact verwoorden is heel wat anders dan onderzoek doen. Na de zomer zal bekend worden welke projecten beloofd zullen worden met een miljoenensubsidie.

Voor diegenen die in deze ronde buiten de boot vallen, zijn er gelukkig nog genoeg nieuwe kansen. Nog voor het einde van dit jaar wordt de tweede oproep voor projectvoorstellen voor *e-infrastructures* verwacht. Waarschijnlijk volgt in het voorjaar van 2008 een oproep voor *integrating activities*, eveneens gericht op verbreding en verbetering van gebruik en toegang tot bestaande infrastructures. Een deel van deze laatste oproep zal specifiek gericht zijn op infrastructures die nodig zijn voor het verwezenlijken van de thematische prioriteiten van het *Cooperation* programma, waaronder ook het thema *Socio-economic Sciences and Humanities* valt. (Ellen Willemse)

den. Een aantal zogenaamde *focussed studies* is bedoeld om het draagvlak voor participatie in en gebruik van de toekomstige onderzoeksinfrastructuur te vergroten.

Het DRIVER project kan als een 'test-bed' worden beschouwd en streeft – net als het DARE project – naar een meer permanente, robuuste infrastructuur. Daartoe is recentelijk het DRIVER II voorstel ingediend bij het zevende EU kaderprogramma. (René van Horik)

GIS in de alfawetenschappen

Plaatsgebonden of geo-informatie wordt opgeslagen, beheerd, bewerkt, geanalyseerd en/of gepresenteerd met een Geografisch Informatie Systeem (GIS). Zulke systemen worden steeds meer gebruikt bij onderzoek. Het project Hisgis bijvoorbeeld maakt historisch onderzoek mogelijk op basis van de kadastrale ruimte-indeling van 1832. Nog een voorbeeld is de 'sprekende kaart' van het Meertens instituut, die Nederlands gesproken dialect toegankelijk maakt.

Het project *Alfa-GEO*, uitgevoerd door DANS, heeft als doel de drempel voor het gebruik van geo-informatie te verlagen door onderzoekers in de alfawetenschappen op de hoogte te brengen van beschikbare geo-informatie en praktische handvaten te bieden voor het gebruik ervan.

Alfa-GEO wordt voor een deel gefinancierd door het programma 'Ruimte voor GEO-Informatie' (RGI) en zal gebruikmaken van het raamwerk van standaarden voor de Nederlandse Geo-Informatie infrastructuur (NGII) dat te downloaden is via de RGI website.

Eén van de activiteiten van DANS in het kader van Alfa-GEO is de ondersteuning van de VGI studiemiddag 'Geschiedenis en Geografische Informatie systemen' die op 8 juni in Den Haag plaatsvindt. Tijdens die middag vertelt een vijftal onderzoekers (historici, geografen, economen) hoe en waarom ze geschiedenis en GIS combineren. Later dit jaar, op 16 november, wordt er in samenwerking met het Hisgis project wederom een studiedag georganiseerd. Informatie: rene.van.horik@dans.knaw.nl.

© www.hisgis.nl
www.meertens.nl/projecten/sprekende_kaart/svg/
www.rgi.nl
www.dans.knaw.nl/nl/dans_symposia/2007_04/

© www.driver-repository.eu
www.darenet.nl

COLOFON

e-data@research is het kwartaalblad over data en onderzoek in de alfa- en gammawetenschappen, verschijnend onder auspiciën van Data Archiving and Networked Services, het Huygens Instituut, het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis en de Vereniging voor Geschiedenis en Informatica.

e-data@research is ook een voortzetting van *Historia & Informatica* en van *Data News – Steinmetz Archive Newsletter*. Toezending kosteloos aan relaties van de stakeholders en op verzoek aan studenten in de alfa- en gammarichtingen. Oplage: 6500. *e-data@research* is online te raadplegen op www.edata.nl en op de websites van de deelnemende instellingen.

Uitgever: Edita-KNAW, Postbus 19121, 1000 GC, Amsterdam

Redactieadres: Postbus 93067, 2509 AB Den Haag; Anna van Saksenlaan 51, 2593 HW Den Haag;
 T (070)3494450 F (070)3494451
 E edata@dans.knaw.nl

Redactie: Peter Boot, Martijn de Groot (hoofd/eindredacteur), Marien van der Heijden, Jetske van der Schaaf, Luuk Schreven.

Redactiesecretariaat: Lucas Pasteruining, Jetske van der Schaaf

Aan dit nummer werkten mee: Hans Hofman, René van Horik, Frank Houtman, Gijsbert Kruithof, Marianne Peereboom, Edward Vanhoutte, Milco Wansleeben, Ellen Willemse.

Vormgeving en opmaak: Ellen Bouma, Edita-KNAW

Productie en pre-press: Edita-KNAW

Druk: Plantijn Casparie, Almere

ISSN: 1872-0374

Advertentie-exploitatie: Publiciteitsbureau Meerwijk, Heinrich Böllstraat 15, 2037 MB Haarlem;
 T 023-5358787, 06-20115888,
 F 08-42252945
 E fwmo@kpnplanet.nl